

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระบบของการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนั้น การใช้หลักสูตรถือว่าสำคัญที่สุดที่บ่งบอกว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลเพียงใด

การทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรจะถือว่า ขั้นตอนการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการซึ่งถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร โดยตรง นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนทางก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการใช้หลักสูตรว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนอื่นใดทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถึงแม้ว่าหลักสูตรที่สร้างไว้ดีเพียงใดก็ตามยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการไป โดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สังค จุฬารานันท์ 2527 : 260 - 261)

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร คือ การนำหลักสูตรไปใช้หรือไปปฏิบัติ (สันต์ ชรรรมบำรุง 2525 : 16)

การใช้หลักสูตรที่ได้ผลนั้นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจะต้องปฏิบัติ งานตามภาระหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในระดับ จังหวัดจะมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอยู่อย่างน้อย 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารการศึกษาในฐานะผู้บริหารและให้บริการต่าง ๆ ครูในฐานะผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอนใน โรงเรียน และศึกษานิเทศก์และนักวิชาการในฐานะผู้สนับสนุนการใช้หลักสูตร (จากการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สังค จุฬารานันท์ อาจารย์ประจำภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ถ้าพิจารณาตามลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรแล้ว งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอาจจำแนกเป็น 3 งาน คือ งานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงาน-

สนับสนุนการใช้หลักสูตร (สงัก อุทรานันท์ 2527 : 262) เพราะฉะนั้นการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจึงควรจะวิจัยให้ครอบคลุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย และครอบคลุมงานการใช้หลักสูตรทั้ง 3 งาน คือ งานบริหารและบริหารหลักสูตร งานดำเนินการใช้หลักสูตรในโรงเรียน และงานสนับสนุนการใช้หลักสูตรหรืองานนิเทศการใช้หลักสูตร

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรโดยหลักการแล้วหากกระทำเมื่อมีการใช้หลักสูตรครบทุกชั้นแล้วย่อมจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรที่ดำเนินการในช่วงเวลาของการใช้หลักสูตรครบทุกชั้นแล้วจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรโดยตรง

จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ก็จะได้เห็นได้จากการศึกษาข้อมูล และดัชนีทางการศึกษาระดับประถมศึกษา ปี 2526. รองผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าในปีการศึกษา 2523 นักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ มีอัตราการเข้าเรียนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 15 รองจำนวนนักเรียนซึ่งเป็นอัตราการเข้าเรียนเฉลี่ยที่สูงมากจัดเป็นลำดับที่ 4 ของประเทศ ในปีการศึกษา 2526 มีนักเรียนเข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 11.02 รองจำนวนนักเรียนในบัญชีเรียกชื่อ และเรียนที่มีนักเรียนเข้าเรียนมากที่สุด คือระดับประถมศึกษาปีที่ 1 รองลงมาคือระดับปีที่ 5 ส่วนระดับปีที่ 6 มีอัตราการเข้าเรียนต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.07, 29.44 และ 8.9 ตามลำดับ นอกจากนี้จากข้อมูลที่แสดงไว้ในแผนทัศนภาพการศึกษาของจังหวัดนครสวรรค์ แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาความแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการจัดการเรียนการสอนส่วนมากยังไม่เน้นคุณสมบัติที่หลักสูตรต้องการ เน้นเท่าที่ควรยังเน้นบอลสัมฤทธิ์ทางค่านิวิชาการศึกษาในส่วนที่เป็นความรู้ความึกมามากกว่า จังหวัดยังส่งเสริมการเรียนการสอนทางค่านิคุณลักษณะใค้บ้อยกว่าเหตุผลหลายประการ เนื่องจากความรู้ความเข้าใจหลักสูตรของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ ยังไม่สนับสนุนเท่าที่ควร และเอกสารเล่มเกี่ยวกับนี้ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่าจังหวัดนครสวรรค์ยังประสบปัญหาต่อไปนี้ คือ

1. ครูและผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนและคู่มือครู รวมทั้งการนิเทศและการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาให้ได้มาตรฐาน
2. ระบบการนิเทศการศึกษายังไม่ประสานกันทุกระดับ และกระบวนการนิเทศการศึกษายังไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์
3. มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 48.48 (334 โรงเรียน) โดยเป็นโรงเรียนที่มีเขตบริการซ้ำซ้อนกับโรงเรียนอื่น คิดเป็นร้อยละ 14.82 (102 โรงเรียน) โรงเรียนประเภทนี้ก่อให้เกิดปัญหาการขาดทุน และการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
4. การศึกษา ค้นคว้า การวิจัย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการทดลองใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษายังอยู่ในขอบเขตจำกัด
5. โรงเรียนร้อยละ 60 ยังไม่ได้จัดการรวมเสริมหลักสูตรครบตามที่หลักสูตรกำหนด และจัดบริการแนะแนวอย่างไม่มีทิศทาง
6. ข้อทดสอบมาตรฐาน และเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยังมีไม่ครบทุกชั้น และไม่เพียงพอบริการแก่โรงเรียน

จากสภาพข้อมูลทางการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาและการใช้หลักสูตรยังมีปัญหาที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขอีกมาก ข้อมูลที่กล่าวข้างต้นพอจะชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรนั้น ควรจะทำการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งระบบการใช้หลักสูตร นั่นคือดำเนินการศึกษาให้ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย ครอบคลุมงานการใช้หลักสูตรทุกด้าน และประการสำคัญก็คือ ค่าเงินการเมื่อใช้หลักสูตรครบทุกชั้นแล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับระบบการใช้หลักสูตรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ และจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการใช้หลักสูตรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ของหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ระบบการใช้หลักสูตร มีความครอบคลุมถึงการจัดปัจจัยป้อนเข้า (input) อันได้แก่ การพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบในการใช้หลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร (process) อันได้แก่ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การนิเทศการใช้หลักสูตร ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการใช้หลักสูตร (output) อันได้แก่ ผลงานรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการใช้หลักสูตร

2. ระบบการใช้หลักสูตรประถมศึกษา จะครอบคลุมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่จัดขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 ถึงปีการศึกษา 2527

3. จะทำการศึกษาเฉพาะ ปัจจัยป้อนเข้า (input) กระบวนการ (process) และผล (output) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการใช้หลักสูตร ของระดับจังหวัดและอำเภอ สำหรับในระคับโรงเรียนนั้นจะทำการศึกษาเฉพาะ ปัจจัยป้อนเข้า (input) และกระบวนการ (process) เท่านั้น

นิยามของคำที่ใช้ในการวิจัย

ระบบการใช้หลักสูตร หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการใช้หลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการจัดปัจจัยป้อนเข้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อันได้แก่ การพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบในการใช้หลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร อันได้แก่ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตรและการนิเทศการใช้หลักสูตร และผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการใช้หลักสูตรอันได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร

การบริหารและบริการหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ของผู้บริหาร-
การศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร หมายถึง ข้อที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ
ใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นข้อขัดข้อง การทำไม่ได้ การไม่ก่อให้เกิดตามกระบวนการที่คองหา

หน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หมายถึง
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โรงเรียนประถม-
ศึกษา

ประโยชน์ที่ไ้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลในการจัดและดำเนินการในการใช้หลักสูตรของหน่วยงานทางการ
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
2. เป็นข้อมูลสำหรับศูนย์พัฒนาหลักสูตรในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้
หลักสูตรในระดับจังหวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตาม
นโยบายของแผนพัฒนาการประถมศึกษา ระยะที่ 6 ปีงบประมาณ 2530 - 2534 ของ
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่

1.1 ผู้บริหารและบริการหลักสูตร อันได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาในระดับ
จังหวัดและระดับอำเภอ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้ช่วยหัวหน้าการ-
ประถมศึกษาอำเภอ ใช้ประชากรทั้งหมด

1.2 ผู้สนับสนุนการใช้หลักสูตร อันได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด
ศึกษานิเทศก์อำเภอ ไร่ประชากรทั้งหมด

1.3 ผู้ใช้หลักสูตร อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียน
ประถมศึกษา ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ
ยามานาเน (Yamane 1970 : 580-581)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใ้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูล ใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ไ้จากการสัมภาษณ์
ผู้บริหารระดับจังหวัด และระดับอำเภอ รวมทั้งบันทึกข้อมูลที่ไ้จากการวิเคราะห์เอกสาร
ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและบริการหลักสูตรในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

2.2 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถาม 4 ฉบับ เพื่อถามผู้บริหารการ-
ศึกษาในระดับจังหวัดและอำเภอ 1 ฉบับ ในฐานะผู้บริหารและบริการหลักสูตร ตาม
ศึกษานิเทศก์จังหวัดและอำเภอ 1 ฉบับ ในฐานะผู้สนับสนุนการใช้หลักสูตร ตามผู้บริหาร
โรงเรียนและครูผู้สอน 1 ฉบับ ในฐานะผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
แบบสอบถามแต่ละฉบับจะแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการ (Checklist)
เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบคำถามปลายปิด (Closed form) เกี่ยวกับ
ระบบการใช้หลักสูตรในเรื่องต่อไปนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในฐานะผู้ใช้หลักสูตร
2. การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบบันทึกข้อมูล และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ
ในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือนี้ด้วยตนเอง ภายใต้คำแนะนำของ
อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้หลักสูตร จำนวน 6 คน แนวทางการ
เก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้คือ

1. แบบบันทึกข้อมูล ใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยไปทำการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและบริการหลักสูตร ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และใช้สำหรับการบันทึกข้อมูลจากการที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้บริหาร การศึกษาระดับจังหวัด และผู้บริหาร การศึกษาระดับอำเภอในเรื่องของการติดตาม ควบคุม และนำการให้หลักสูตรภายในหน่วยงานทางการศึกษา

2. แบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้มีแบบสอบถาม 4 ฉบับ ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับให้แก่ ผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัดและอำเภอ 1 ฉบับ ให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ 1 ฉบับ ให้ผู้บริหารโรงเรียน 1 ฉบับ และให้แก่ครูผู้สอน 1 ฉบับ แบบสอบถามที่ถามผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัด และผู้บริหารการศึกษาระดับอำเภอ และแบบสอบถามที่ถามศึกษานิเทศก์ ผู้วิจัยจะส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง สำหรับแบบสอบถามที่ถามผู้บริหารโรงเรียนและถามครูผู้สอน ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามผ่านทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยขอความร่วมมือจากผู้บริหารการศึกษาระดับอำเภอ โดยขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์อำเภอทุกอำเภอเป็นผู้ประสานงานในการแจกจ่ายแบบสอบถามแก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน การรับแบบสอบถามคืน ทำได้โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามไปที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดอยู่ แล้วผู้วิจัยจะไปขอรับแบบสอบถามคืนที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดด้วยตนเอง การเก็บข้อมูลครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างสูงจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความถี่และร้อยละช่วยในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ เพื่อทราบจำนวนของแต่ละลักษณะ
2. ใช้ค่าร้อยละ เพื่อแสดงความมากน้อยของแต่ละลักษณะ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของข้อมูล} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะเสนอในรูปของการบรรยายประกอบตาราง

ลำดับชั้นในการ เสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับของการเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

บรรณานุกรมและภาคผนวก อยู่ในส่วนสุดท้าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย